

Titel: 1913/1914: Betænkning (Landstinget)

Citation: "1913/1914: Betænkning (Landstinget)", i *1913/1914: Betænkning (Landstinget)*.
Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/catalog/jura-texts-r26-shoot-chptrd1e33/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: 1913/1914: Betænkning (Landstinget)

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

LXXXIX.

Betænkning

over

- I. Forslag til Lov om Rettens Pleje.
- II. Forslag til Lov om Udgifterne i Strafferetsplejen.
- III. Forslag til Lov om Tilvejebringelse af Lokaler for Østre Landsret, Sø- og Handelsretten i København og Københavns Byret m. m.
- IV. Forslag til Lov om Retsafgifter i Domssager m. m.
- V. Forslag til Lønningslov for forskellige af de i Lov om Rettens Pleje omhandlede Embeds- og Bestillingsmænd.
- VI. Forslag til midlertidig Lov om offentlige Auktioner, der ikke er Tvangsauktioner.

(Afgiven af Landstingets Udvalg den 29. Maj 1914).

Loven om Rettens Pleje af 26. Marts 1909 er, som bekendt, ikke endnu traadt i Kraft, da de Love, der ifølge Lovens § 939 betinger dette, ikke er givne. De Forsøg, som tidligere er gjorte for at bringe disse Love til Veje, har ikke ført til noget Resultat. De i Landstinget i 1909 og 1910 fremsatte Forslag i saa Henseende naaede ikke til Folketinget. De i Folketinget 1912 herom fremsatte Forslag naaede ikke til Landstinget. Den uregelmæssige og med forskellige Ulemper forbundne Tilstand, at en af Rigsdagen vedtagen og af Kongen stadfæstet og kundgjort Lov hindres i at træde i Kraft ved Mangelen af supplerende Love, for hvis Tilvejebringelse ingen Frist er sat eller kan sættes, bestaar saaledes endnu stedse. Det retsvidenskabelige Udvalgenes Betænkninger m. m.

lige Fakultet har i en Henvendelse til Udvalget — se Bilag I. D. — særlig fremhævet de Ulemper, denne Tilstand medfører for de retsstaderende.

Det Indbegreb af Lovforslag angaaende Rettens Pleje og hvad dermed staar i Forbindelse, der i indeværende Samling er fremsat i og vedtaget af Folketinget og nu foreligger Landstinget og det af Tinget nedsatte Udvalg til Prøvelse, tilsigter ligesom Forslagene af 1909, 1910 og 1912 at bringe den nævnte uregelmæssige Tilstand til Ophør, men vil naa Maalet ad en anden Vej. Der er her ikke blot Tale om de fornødne Tillægslove til Loven af 1909. Hovedforslaget indeholder en i Formen selvstændig og fuldstændig Ordning af Rettens Pleje, der, hvis Forslaget bliver

til Lov, træder i Stedet for Loven af 1909, og efter dette nye Hovedforslag er Til-lægslovene afpassede. Forholdet er dog i Virkeligheden det, at for en meget stor Del er det foreliggende Hovedforslag kun i Formen nyt, mødens det i Realiteten er en Gentagelse af, hvad der indeholdes i Loven af 1909, kun med de Rettelser, der skyldes enten senere givne Love eller følger af det nye, der indeholdes i andre Dele af Lovforslaget, eller i øvrigt er af en lignende udvortes Karakter. Det an-førte gælder særlig om de Bestemmelser, der indeholdes i 2den og 3die Bog af Lo-ven af 1909. Efter det af Folketinget vedtagne Forslag gælder dette imidlertid ogsaa om den vigtige Del af 1ste Bog i Loven af 1909, der handler om Nævning-ers Kaldelse. I Modsætning til det af Regeringen i Folketinget fremsatte For-slag er det i Loven af 1909 § 74 god-kendte Princip for Dannelsen af Grund-listen, nemlig ved en Kommission, ikke ved (indirekte) Folkevalg, optaget i det af Folketinget vedtagne Forslag. Paa dette Princip har der under denne Sags For-handling gennem Aarene altid fra Landstingets Side været lagt den største Vægt, fordi Nævningekaldelsen kun derved betrygges mod at ske efter politiske Hensyn og mod deraf flydende Forvanskning af den Tanke, som gør Nævningeinstitutionen til et be-rettiget Led i Retsplejens Bygning. De Afvigelser fra Loven af 1909, Lovforslaget indeholder ved de efterfølgende Trin af Nævningekaldelsen, berører ikke Princippet; de er i Overensstemmelse med, hvad der under tidligere Forhandlinger er vedtaget af Landstinget ud fra det samme Princip. Paa de nævnte omfattende Omraader drejer det sig saaledes for Landstinget kun om at give Indholdet af Loven af 1909 en ny Stadfæstelse. Dette gælder ogsaa om de Afslag paa Mundtlighedens og særlig Bevisumiddelbarhedens Gennem-førelse, som i Modsætning til tidligere Vedtagelser gjordes ved Loven af 1909. I denne Indrømmelse til en tilvant og mindre bekostelig Ordning er der ikke ændret noget i det foreliggende Forslag.

I Modsætning til disse Dele af Lov-forslaget, i hvilket det kun gentager Loven af 1909, afviger det væsentligt fra Loven af 1909 i Ordningen af Strafferetsplejen. Forslaget gennemfører her fuldt ud An-klageprincippet paa alle en Straffesags Stadier og drager de to vigtige organisa-toriske Konsekvenser heraf, nemlig dels den fuldstændige Adskillelse mellem Dom-mermyndigheden og Politimyndigheden, hvilken nu og efter Loven af 1909 uden- for Hovedstaden er en Undtagelse, dels Oprettelsen af en særlig Anklagemyndighed som med Bistand af Politimyndighederne tager Forfølgningen af Forbrydelser for Domstolene i sin Haand. Dette er i Forhold til Loven af 1909 noget nyt, der sær- lig medfører Ændringer i 1ste og 4de Bog af Loven af 1909. Men set i Forhold til tidligere Forhandlinger om Reform af af Retsplejen er det ikke noget nyt. An-klageprincippet med de nævnte organisa-toriske Konsekvenser er tværtimod hævdet baade i den ældre og i den seneste Kom-missions Forslag (Kommissionen af 1868 og 1892). Det har været optaget i alle de Forslag til Retsplejens Reform, som indtil Samlingen 1906—07 har været frem-satte for Rigsdagen, og det har vundet Tilslutning i de Vedtagelser, der indtil det nævnte Tidspunkt har fundet Sted fra begge Tings Side. Naar disse Lovforslag strandede uden at blive til Lov, var Grun-den ikke Uenighed med Hensyn til An-klageprincippet og dets nævnte Konse- kvenser, men den nu udjævnedes Uenighed med Hensyn til Nævningekaldelsen. Det var først i det Forslag, der fremkom i Samlingen 1906—07, at Princippet og de nævnte Konsekvenser opgaves, og at man i de Love, som vedtoges 1908 og 1909, lod sig nøje med at reformere Strafferets-plejen indenfor snævrere Grænser. Det foreliggende Forslag vender saaledes for saa vidt kun tilbage til, hvad der lige til 1908 har været begge Tings Standpunkt. Utrivlsomt betegner denne Tilbage-venden til tidligere indtagne Standpunkter et betydeligt Fremskridt mod det dobbelte Maal, som i Strafferetsplejens Ordning

maa være det ledende, paa den ene Side en retfærdig Behandling af en sigtet, men endnu ikke domfældt, paa den anden Side Samfundets Krav paa Retssikkerhed. Vel vilde det være en Ubillighed lige overfor Loven af 1909, om det miskendtes, at den med Hensyn til Maaden, hvorpaa den stiller den sigtede i en Straffesag, indeholder Fremskridt i Forhold til den nu gældende Ret. Efter nævnte Lov bortfalder det egentlig inkvisitoriske Forhør, og i Stedet træder en Afhørelse i den Forstand, som Anklageprincippet hjemler (Lovens § 748). Den sigtede udrustes allerede under de Domsforhandlingens forudgaaende Retshandlinger med Partsrettigheder, som Inkvisitionsprocessen, for hvilken den sigtede kun er Undersølgelsesgenstand, ikke Part, ikke kender (se Lovens §§ 714—716 og § 804 o. f.). Varetægtsfængslets Anvendelse er mere betinget og begrænset, end det kan være i Inkvisitionsprocessen (se Lovens §§ 763 og 773). Men paa Grund af den Omstændighed, at Anklager og Dommer efter Loven af 1909 indtil Domsbehandlingen i større Sager i Regelen er den samme Person, løbes der ved denne Lovs Ordning uundgaaeligt den Fare, enten at de nævnte Goder, som tilsiges den sigtede, bliver mere Skin end Virkelighed, eller at Retssikkerheden kommer til at lide ved Anklagerens Passivitet. Grænsen mellem det inkvisitoriske Forhør og Anklageprocessens Afhørelse, Betingelserne og Grænserne for Varetægtsfængslets Anvendelse, Omfanget af og Undtagelserne fra den sigtedes Partsrettigheder kan — som de anførte Bud i Loven af 1909 noksom viser — langt fra altid fastsættes ved aldeles bestemte Lovregler. Meget ofte beror det her paa et Skøn efter de foreliggende Omstændigheder. De Krav til Ugunst for den sigtede, som Anklageren ved Udøvelsen af dette Skøn finder sig berettiget og derfor ogsaa pligtig til som Anklager at gøre gældende, er det utænkeligt, at han selv som Dommer skulde underkende. Dommerkontrollen med Anklageren bliver da i slige Tilfælde intetsigende og den Ret, som er tilsagt,

kun et Skin. Denne illusoriske Selvkontrol kan Dommeren kun slippe fra ved at være mindre nøjeregnende med sin Pligt som Anklager, saa at han undlader at foretage Skridt imod den sigtede, som han er berettiget og derfor i Virkeligheden ogsaa pligtig til at foretage. Men ved en saadan vidtgaende Hensyntagen til den sigtede lider Retssikkerheden, hvis Varetægelse ved Loven af 1909 saa at sige alene er lagt i hans Haand. Der gives da, saasnart den sigtede skal opfattes som Part og udrustes med Partsrettigheder, kan eet Middel til at naa til virkelig Ligevægt mellem de to Maal i Strafferetsplejen, Retfærdighed mod den sigtede og Retssikkerhedens Krav, nemlig den gennemførte Sondring mellem Anklager og den kontrollerende Dommer, derfor Udskillelse af Politimyndigheden fra Dommermyndigheden, og Organisationen af en selvstændig Anklagemyndighed, i hvilken Politimesteren indordnes som Led. Det er dette, som er sket ved det nu foreliggende Lovforslag i Overensstemmelse med alle ældre Forslag. Det er derved, at dette Lovforslag staar saa betydelig højere end Loven af 1909 med Hensyn til en fyldestgørende Ordning af Strafferetsplejen. Dette miskendtes heller ikke af Landstinget, da det vedtog Lovene af 1908 og 1909. Af de da stedfundne Forhandlinger fremgaar det, at man ikke ansaa Opgivelsen af Anklageprincippet for en Vinding, men som noget, man gik med til, fordi den saa længe forhaalede Reform af Retsplejen kun kunde naas paa Betingelse af dette og andre Afslag paa den fulde Gennemførelse af de ledende Grundsætninger. Man nøjedes da med Haabet om, at dette kun vilde være en Overgang, og at Udviklingen, særlig ved Bistand af det i Lovens § 1000 omtalte Udvalg, vilde føre til, at Manglerne ved Loven af 1909 blev afhjulpet. Man kunde yderligere slaa sig til Ro ved den Betragtning, at den Modsigelse, der ligger i at forene Anklager og Dommer i den samme Person, i alle Tilfælde, hvor Sagen fra Begyndelsen er rede og klar, navnlig paa Grund af en

straks afgiven frivillig og troværdig Tilstaaelse, ikke vilde fremtræde paa en Retsfølelsen stødende eller Konflikt medførende Maade. Det er da kun i Overensstemmelse med Landstingets Opfattelse ved Vedtagelse af Lovene af 1908 og 1909, naar det nu foretrækker det foreliggende Forslag, for saa vidt angaar Ordningen af Strafferetsplejen, for Loven af 26. Marts 1909. Dertil kommer, at der i Løbet af de Aar, i hvilke denne Lov kun har haft en Skintilværelse, har gjort sig en stærk Misstemning gældende hos Dommere lige overfor den Stilling, Loven tillægger dem i Straffesager, at være samtidig Anklager og Dommer. Et kraftigt Udtryk har denne Misstemning givet sig i den Henvendelse, som Udvalget har modtaget fra Formændene i Rigets kollegiale Retter: Højesteret, Overretterne i København og Viborg, "Kriminal- og Politiretten samt Sø- og Handelsretten i København, se Bilag I. A. og B. Næst at udtale, at der efter Retternes Formening trænges til en grundig og hurtig Reform af vor Retspleje, orklærer Formændene for disse Retter — hvad der i denne Forbindelse har særlig Betydning — „at det Rigsdagen for Tiden forelagte Forslag til en Reform utvivlsomt fortjener Fortrinnet fremfor den ved Loven af 26. Marts 1908 truffene Ordning saavel ved dets Bestemmelser om Adskillelsen af Domsmagten fra Administrationen som ved dets Bestemmelser om Indførelsen af en fast Anklagemagt.“ I Overensstemmelse hermed har endvidere Bestyrelsen for Underretsdommerforeningen i Skrivelse af 23. Maj 1914 udtalt, „at det Rigsdagen forelagte og af Folketinget vedtagne Forslag til Retsreform med dets Indførelse af Anklageprincippet i den kriminelle Retspleje og dets gennemførte Adskillelse af den administrative og dømmende Myndighed maa anses for et væsentligt og meget betydeligt Fremskridt fra den tidligere vedtagne Lov om Rettens Pleje af 1909, og man maa i høj Grad anbefale, at Sagen søges gennemført i indeværende Rigsdagssamling.“

I Henhold til, hvad der saaledes er anført, indstiller følgende Medlemmer af

Udvalget — *Jørgen Berthelsen, Deuntzer, Goos, Holstein-Holsteinborg, Harald Jensen, Sonne* — til Tinget — med de Ændringer, som nedenfor skal omtales — at vedtage det foreliggende Forslag til Lov om Rettens Pleje og de dermed nødvendigt sammenhængende Lovforslag.

Til denne Indstilling kan andre Medlemmer af Udvalget, nemlig *Birch, Falbe Hansen, Godskesen, Oluf Jensen, Johansen, Johnsen, Koefoed, Nygart og Enevold Sørensen*, ikke slutte sig.

Naar disse Medlemmer slutter sig til en Del af de Ændringsforslag, der stilles til de foreliggende Lovforslag, vil de ikke derved have deres Stilling til disse Lovforslag som Helhed foregrebet.

I. Forslag til Lov om Rettens Pleje.

Til dette Forslag stilles der dels af hele Udvalget, dels af Medlemmer af Udvalget en Række Ændringsforslag. Af større Betydning er dog kun de Forslag, der angaar Retskredsens og Politikredsens Tal (Ændringsforslag til §§ 12 og 109), og hvad dermed staar i nærmere eller fjernere Forbindelse (Ændringsforslag til §§ 17, 19, 44).

I Anledning af herhenhørende Spørgsmaal har Udvalget dels gennem Justitsministeriet forskaffet sig eller modtaget Udtalelser fra forskellige kommunale Myndigheder og Foreninger (se Bilag V., VI. og VII.), dels direkte modtaget en Række Andragender fra kommunale Myndigheder (se Bilag VIII.). Endvidere har man af Justitsministeren udbedt sig forskellige Oplysninger denne Sag vedrørende, hvormod henvises til Bilag II. og III., samt haft flere Samraad med Ministeren eller dennes Repræsentant.

At Adskillelsen af Domsmagten fra Politimyndigheden maatte medføre en betydelig Indskrænkning i Tallet af Underretskredse og Politikredse, hver med sin selvstændige Dommer og sin Politimester, har altid været betragtet som en Selvfølge. En Fordobling af disse Embedsmænds Tal